

Достдар Р. М. (Dostdar R. M.)

Національний університет кораблебудування ім. адмірала С.О. Макарова

Проаналізовано терміни "сім'я" та "члени сім'ї" у сучасному законодавстві. Особливу увагу було приділено ознакам сім'ї.

Ключові слова: сім'я, члени сім'ї, основні засади сім'ї.

The article is dedicated to analyze "family" and "members of family". Determines the principles of family.

Key words: family, members of family, principles of family.

Сімейний кодекс України у статті 3 вперше закріпив визначення сім'ї, перш за все через її ознаки та підстави виникнення. Однак, не можна погодитися з тим, що це розгорнуте поняття вичерпне і на практиці не виникає проблем з визначенням "сім'ї" чи "членів сім'ї". У Конституції України терміни "сім'я", "члени сім'ї", "родичі", "сімейне життя" тощо без визначення змісту вживаються неодноразово. Тому це питання продовжує звертати увагу дослідників сімейного права і надалі. Зокрема, проблему визначення "сім'ї" та "членів сім'ї" досліджували Борисова В.І., Жилінкова І.В., Фурса Є.І. та інші.

В свій час у зв'язку з конкретними питаннями, які виникали в практиці, Конституційний Суд України 3.06.1999р. ухвалив рішення про офіційне тлумачення терміну "член сім'ї". У ньому, зокрема, було сказано, що Конституційний Суд України щодо визначення поняття "член сім'ї" виходить з об'єктивної відмінності його змісту залежно від галузі законодавства (п. 6). Таким чином, визначити єдине вичерпне поняття "член сім'ї" практично майже неможливо, оскільки кожна галузь права тлумачить це поняття по-своєму, підкреслюючи ті або інші ознаки сім'ї, які набувають певного значення для тих або інших стосунків.

Зважаючи на загальний зміст ст. 3 Сімейного кодексу, можна дійти висновку про такі важливі ознаки сім'ї, як шлюбні відносини, кровна

спорідненість, родинні зв'язки, усиновлення, інші підстави, не заборонені законом і такі, що не суперечать моральним засадам суспільства, є підстави визначати сім'єю і фактичні шлюбні відносини.

Міжнародні правові акти також не встановлюють єдиних критеріїв чи поосібного переліку членів сім'ї. Так, відповідно до статті 16 Загальної декларації прав людини (прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року), пункту 2 статті 23 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (прийнятого Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 року, ратифікованого Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19 жовтня 1973 року) за чоловіками і жінками, які досягли шлюбного віку, визнається право на одруження і право засновувати сім'ю.

На підставі наведених правових норм можна зробити спробу диференціації членів сімей взагалі. Так, до першої групи слід віднести чоловіка або дружину та їх прямих родичів по низхідній і висхідній лініях – дітей і батьків. Дружина (чоловік), їх діти і батьки є членами сім'ї, якщо вони проживають разом з ними, а у передбачених законом випадках ще й ведуть спільне господарство. Стосовно дітей не має значення їх походження, а також те, народжені вони у шлюбі чи поза ним.

Другу групу членів сім'ї складають інші особи, що постійно мешкають з ними та ведуть спільне господарство. До таких осіб належать не тільки близькі родичі (рідні брати, сестри, онуки, дід і баба), але й інші родичі чи особи, які не перебувають у безпосередніх родинних зв'язках (брати, сестри дружини (чоловіка); неповнорідні брати і сестри; вітчим, мачуха; опікуни, піклувальники, пасинки, падчерки та інші). Обов'язковою умовою для визнання їх членами сім'ї, крім власне факту спільного проживання, є ведення з суб'єктом права на пільги щодо оплати житлово-комунальних послуг спільного господарства, тобто наявність спільних витрат, спільного бюджету, спільного харчування, купівлі майна для спільного користування, участі у витратах на утримання житла, його ремонт, надання взаємної допомоги, наявність усних чи письмових домовленостей про порядок користування житловим приміщенням, інших обставин які засвідчують реальність сімейних відносин.

Питання про визнання членом сім'ї (крім подружжя, дітей, батьків) має вирішуватися відповідними органами і організаціями, а у спірних випадках – судами загальної юрисдикції, які мають з'ясовувати характер відносин при розгляді кожної конкретної справи.

Таким чином, доцільно п.4 ст. 3 Сімейного кодексу викласти у наступній редакції: "Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства, які можуть встановлюватися відповідними органами чи судом".

Література:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 // www.rada.gov.ua
2. Конституція України від 28.06.1996 // www.rada.gov.ua
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України №11 від 21 грудня 2007 р. "Про практику застосування судами законодавства судами законодавства при розгляді справ про право на шлюб, розірвання шлюбу, визнання його недійсним та поділ спільного майна подружжя" // www.scourt.gov.ua
4. Сімейний кодекс України // www.rada.gov.ua
5. Спадкове право: Нотаріат. Адвокатура. Суд: Наук.-практ. Посіб. / За заг. ред. С.Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2008. – 1216с.
6. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар: У 2 ч. / За заг. ред. Я.М. Шевченко. – К.: Концерн "Видавничий Дім Ін Юре", 2004. – Ч.2 – 896с.